УДК 811(07)(4)

Багатомовна освіта – пріоритетний напрям розвитку європейської мовної галузі

Оксана Першукова

У статті розглянуто актуальні проблеми розвитку мовної галузі в країнах Європи. Названо причини, що визначають необхідність нового підходу до її реалізації. Окрема увага звертається на багатомовну освіту як дієвий засіб формування багатомовності європейців в умовах полікультурного соціуму.

Ключові слова: багатомовна освіта, багатомовність, навчання мов, мовне розмаїття, європейська інтеграція, європейська політика мовної освіти.

Постановка проблеми. Сучасна Європа прагне не тільки політичного і економічного співробітництва, вона потребує культурної інтеграції, що полягає у збереженні багатонаціонального культурного спадку, інтенсифікації культурного та політичного діалогу, утвердженні загальноєвропейських цінностей. Наявність великої кількості мов на континенті, а сьогодні їх нараховують до 225, є одночасно і багатством, і проблемою, адже ці мови, як невід'ємний елемент культурного спадку, дуже важливо зберегти для майбутніх поколінь. У європейській освіті роль мовної галузі є визначальною, адже мови є засобом спілкування і взаєморозуміння, навчання і виховання, розвитку і самореалізації громадян на континенті. Сучасна Європа не є територією уніфікації життя європейської спільноти, і наявність феномена мультилінгвізму – співіснування в єдиному просторі великої кількості мов як атрибутів існуючих національних культур – є закономірним явищем. В основу спільного для європейців дому закладено людські цінності, демократію, свободу та солідарність націй. Це означає повагу до мов, культур та традицій різних народів, адже процес будівництва спільного дому для 800 млн. європейців із відмінним етнічним, культурним та лінгвістичним спадком його громадян нероздільний із установленням взаєморозуміння через спілкування.

Дослідженню проблем і здобутків європейської мовної галузі та аспектів розвитку багатомовної освіти в Європі **присвятили свої роботи** Дж. Беко (J. Beacco), М. Байрам (M. Byram), Д. Кост (D. Coste), Д. Мур (D. Moore), Ж. Зарат (G. Zarate), М. Флемінг (M. Fleming). Теоретичні і практичні аспекти багатомовності активно вивчають і досліджують російські фахівці З.М. Нікітенко, О.А. Смірнова, І.С. Ломакіна, М.В. Баришніков.

У сучасній Європі національні культури різних народів мають однаковий статус. Збереження мовного і культурного розмаїття є складовими політичної й економічної інтеграції. Рада Європи і Європейський Союз, найвпливовіші міждержавні організації в Європі, об'єднують свої зусилля у пошуках шляхів розв'язання численних проблем мовної ситуації у сучасній Європі. Європейський Союз (м. Брюссель, Бельгія) об'єднує 500 млн. європейців, які проживають у 27

країнах. Рада Європи – це організація, що об'єднує 800 млн. жителів Європи, які проживають у 44 країнах (м. Страсбург, Франція). Їх спільне бачення у розв'язанні мовних проблем полягає у проведенні політики мультилінгвізму – розповсюдженні і збереженні усіх мов, включаючи малі, на теренах Європи. Кожен європеєць сьогодні повинен вивчати і намагатися розуміти мови сусідніх європейських країн, у процесі їх опанування отримувати інформацію і краще розуміти інші культури [10].

У новій Концепції мовної освіти, головні положення якої викладені у збірнику «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти», зазначено мету і завдання мовної політики Ради Європи в галузі освіти. Їх визначено у такий спосіб:

- зберігати і захищати мовний спадок, перетворити розмаїття з перешкоди у спілкуванні у джерело взаємного збагачення і розуміння;
- спілкування і взаємодію між європейцями можна полегшити тільки завдяки покращенню володіння сучасними європейськими мовами заради підтримки мобільності, взаєморозуміння і співпраці, подолання упередження і дискримінації;
- запровадження єдиних вимог до навчання мов державами членами РЄ надасть можливість полегшити інтеграцію на загальноєвропейському рівні для подальшої співпраці і координації політики [1; 2].

У концепції також було відображено пріоритетні напрями розвитку мовної галузі в Європі – розвитку багатомовності і полікультурності європейців. Обговоренню шляхів реалізації запланованого було присвячено конференцію Ради Європи «Мови, розмаїття, громадянство: політика сприяння багатомовності в Європі» (м. Страсбург, 2002 р.), кілька міжнародних семінарів, які відбулися у м. Страсбурзі, м. Осло (2006 р.), м. Празі (2007 р.), та політичний форум «Глобальні підходи до багатомовної освіти» (м. Страсбург, 2004). Ці матеріали оприлюднено в документах, головними з яких є: «Від лінгвістичного розмаїття до багатомовної освіти: Рекомендації з розвитку освітньої мовної політики в Європі» [2]. В усіх матеріалах панує ідея вивчення європейцями кількох мов упродовж життя. Ця думка також набула відображення і суттєвого розвитку в документі: «Багатомовність і міжкультурна компетенція» [3].

Шкільна освіта в сучасній Європі розглядається як основний і невід'ємний об'єкт європейської політики багатомовності і полікультурності, яка зорієнтована на збереження і підтримку мовного розмаїття в умовах багатомовного і полікультурного європейського суспільства. Слід відзначити, що мовній освіті в середній школі країн Європи надано великого значення. Цей вид освіти має значний вплив на розвиток інтелектуальних і пізнавальних здібностей учня, сприяє збагаченню його особистості в цілому; впливає на соціалізацію школяра і його формування як активного громадянина; створює умови для самостійного вивчення мов упродовж життя [4, с. 10–13].

Як відомо мета і зміст будь-якої освіти зумовлені, в першу чергу, потребами суспільства. Головних факторів, які об'єднують ці потреби і визначають необхідність нового підходу до мовної освіти в школах Європи, є кілька. Це, зокрема, плюралізм ідей, поглядів і підходів [9, с. 2–10]. Сучасна Європа розмаїта і багатогранна, наявність феномену мультилінгвізму – співіснування на єдиному просторі великої кількості мов як атрибутів існуючих національних культур – є закономірним явищем. Фактор плюралізму зумовлений:

- суттєвими відмінностями у підходах до освіти залежно від очікуваної освітньої мети у країнах Європи;
- розмаїття цінностей в європейських спільнотах, вияви нерозуміння і неповаги до яких представниками інших спільнот нерідко спричиняють конфлікти;
- багатоманітністю культурних і релігійних традицій, зокрема у сім'ї та школі;
- чисельністю народів та етнічних груп, які традиційно населяють країни Європи і тих, чиї представники нещодавно переселилися на континент і потребують соціалізації;
- великою кількістю мов та інших семіотичних систем, що викликає труднощі одержання та передачі інформації [9, с. 2–10].

Інший фактор – потреба уніфікації в освіті, що зумовлена глобалізацією і тенденцією європейських країн до об'єднання. З метою реалізації завдання формувати багатомовність європейців на основі аналізу загальноєвропейської ситуації і досвіду окремих європейських країн, фахівцями Ради Європи було зроблено спробу визначити ***роль різних мов у шкільній освіті*** *(languages of education).* Для цього було вивчено взаємовідношення мов у процесі опанування змісту шкільних предметів, а саме державної мови, як головної мови навчання в школі, з іншими мовами, що функціонують у суспільстві: мовами національних меншин, регіональними мовами і мовами (ім)мігрантів [3, с. 12–16; 10, с. 2–10]. Мова в наші дні відіграє роль об'єднавчого чинника поряд із іншими національними цінностями, зокрема такими, як історичний спадок чи релігійні артефакти. Тому одним із основних завдань європейської мовної освіти є навчання офіційних, державних чи національних мов, які є інструментом забезпечення національної єдності.

Головна (або основна) мова навчання в країні – рідна для корінного населення, отримала назву *Language across the curriculum (LAC).* Як правило, це державна чи офіційна мова. Головну мову застосовують як засіб опанування змісту шкільних предметів, її також вивчають як окремий предмет. Високий рівень компетенції у цій мові є запорукою досягнення академічного успіху і соціальної інтеграції у тій чи іншій країні Європи для школярів різного походження, як місцевих жителів, так вихідців із сімей (ім) мігрантів. Такий підхід використовують в освіті більшості європейських країн, як тих, що є державами-націями (*nation-state),* так і в багатонаціональних країнах. Слід відзначити, що мови національних меншин і регіональні мови також можуть бути засобом навчання в школі та вивчатися як окремий предмет. Найчастіше їх вивчають учні-вихідці із сімей, які вважають себе представниками відповідних народностей, або просто бажаючі, але державна мова є обов'язковою для навчання усіх учнів в межах країни, щонайменше як навчальний предмет.

Мова первинної соціалізації школяра, або рідна мова (*mother tongue*), і ***мова навчання*** (*language of schooling*) є значущими для розвитку особистості учня. Ці мови можуть збігатися, а можуть відрізнятися, якщо школяр у сім'ї спілкується мовою

національної меншини, регіональною мовою, або ж він є (ім)мігрантом. Слід зазначити, що відповідні мови можуть використовуватися у процесі навчання як навчальні предмети, особливо часто це відбувається в багатонаціональних країнах, а саме в прикордонних районах, де склад населення особливо розмаїтий.

Іноземну (нерідну) мову (*modern foreign languages*), одну чи кілька, найчастіше вивчають як шкільний предмет, але нерідко її використовують як засіб навчання інших предметів з метою поглибленого вивчення. Найбільш виучуваними є такі європейські мови: англійська, німецька, французька, іспанська, італійська. Але за останні два десятиріччя намітилася чітка тенденція до вивчення світових мов, їх іще називають мовами основних партнерів по бізнесу (*languages of major trading partners*): арабської, китайської, японської, корейської, російської.

Школа в країнах Європи є місцем, де відбувається особистісне становлення учня, формування його світогляду, соціалізація. Тому шкільна освіта в багатомовній і полікультурній Європі має базуватися на взаємоповазі і визнанні цінностей. Такий підхід є запорукою глибшого розуміння школярем цінностей власної культури. Усі мови шкільної освіти об'єднані однією метою – розвитком багатомовної комунікативної компетенції школярів, або їхньої багатомовності (*plurilingualism*). У таких соціальних умовах нерідко виникає **проблема культурної ідентичності** школяра в Європі, адже вона здебільшого формується у взаємодії з оточенням, яке в європейських умовах вирізняється різноманіттям. Навіть у класній кімнаті учні і вчителі нерідко представляють багато націй і народностей. Тому, на думку європейських фахівців, ідентичність не може бути визначена лише як спадкова якість, передана ріднею чи визначатися за місцем народження. Це цілий комплекс факторів, який потребує досліджень. Але здатність послуговуватися кількома мовами і визнання цінностей інших культур відіграють суттєву роль в формуванні нової якості, що отримала назву ***ідентичність європейця***.

Спроби уніфікувати стандарти мовної освіти було відображено в Документі «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» [1]. Сьогодні цей аспект отримав продовження, зокрема, йдеться про потребу ретельного аналізу освітнього контексту кожної окремо взятої європейської країни, а якщо суспільство неоднорідне, то існує потреба обліку місцевих умов, чого можна досягти лише у тісному співробітництві із фахівцями на місцях. Перший досвід обліку місцевих умов відображено в документі під назвою «План розвитку багатомовності. Мовна політика в Андалузії» [6].

Ще одним фактором, який спричинив потребу оновлення мети і змісту мовної освіти в Європі, є стрімкий розвиток світової економіки в умовах інформаційного суспільства, збільшення ролі знань і технологічних інновацій [9]. Завдання школи в таких умовах полягає у формуванні у школярів умінь самостійно здобувати знання у здатності навчатися впродовж життя. В таких умовах мовна освіта набуває нового змісту. Визначальним у підході Ради Європи до

розв'язання проблеми навчання мов є формування багатомовності. Проект Ради з культурного співробітництва, присвячений сприянню процесу навчання сучасних мов, орієнтується на розвиток нового диверсифікованого підходу до навчання іноземних мов у контексті демократичного європейського громадянства. Його реалізація включає аналіз політики в галузі навчання іноземних мов, розроблення найкращих стратегій для максимальної їх диверсифікації, включаючи розвиток та апробацію загальноєвропейських інструментів взаєморозуміння у цій галузі.

Особливого значення надається освіті, яка сприяє взаємопроникненню культур, міжнародному визнанню кваліфікацій для покращання мобільності і розширення перспектив зайнятості, навчанню впродовж життя з тим, щоб знайти своє місце в суспільстві, яке постійно розвивається і навчається. Підхід, у якому використовується навчання загальноосвітніх предметів за допомогою нерідної, частіше іноземної мови, а також мов національних меншин, чи регіональних, на сьогодні в країнах Європи має різні назви, зокрема: «двомовне навчання», «імерсійна освіта», «інтегроване навчання змісту та мови» (*Integrated Language and Content Learning* або *CLIL)*.

Характерними ознаками такого навчання є інтенсивність, постійна наявність предметного змісту для навчання та надзвичайно високий рівень умотивованості учнів. Тому розвиток імерсійного навчання сьогодні користується значною підтримкою в Європі. Вагомими чинниками поширення та розвитку такого навчання є політичний, демографічний та географічний. У країнах Європи такий підхід користується популярністю як у державному, так і у приватному секторах освіти [7].

Значною є роль Європейського Союзу у справі збереження і розвитку багатомовності. Ян Фідель, відповідальний секретар з освіти, науки та багатомовності Європейського Союзу, на Самміті в Барселоні (березень 2002 р) зазначив, що багатомовність перебуває у самому серці європейської ідентичності, оскільки мови є наріжним каменем культурної ідентичності кожного європейця. Тому мовна політика ЄС також стосується збереження і розвитку усіх мов, а також вивчення їх не тільки в школах, але і впродовж усього життя. За рівністю мовних прав покликаний слідкувати єврокомісар з багатомовності представник Румунії Леонард Орбан. Офіційних мов Євросоюзу, в якому 27 країн-членів сьогодні є 23. Це означає, що всі рішення, які приймають офіційні інституції ЄС, підлягають перекладу на офіційні мови, окрім цього усі громадяни країн ЄС мають змогу звертатися в органи ЄС і отримувати відповідь рідною для них мовою.

Спеціальна програма Європейського Союзу була присвячена навчанню мов та розвитку мовного розмаїття (*Promoting language learning and linguistic diversity 2004–2006*). В ній було визначено такі стратегічні лінії розвитку: навчання мов упродовж життя (*Lifelong Language Learning*), покращання викладання (*Better Language Teaching*) і розвиток сприятливого для опанування мов середовища (*Building a Language Friendly Environment*). У середній освіті європейських країн відбулися значні зміни:

активний розвиток отримали так звані «Європейські секції» (двомовне навчання загальноосвітніх предметів, CLIL), зокрема, це є в Естонії, Франції, Німеччині, Литві, Словенії та Іспанії. Реформа шкільної освіти в Греції була спрямована на поглиблення співробітництва вчителів мов та інших шкільних предметів. Більшу увагу стали приділяти навчанню мов сусідніх країн в школах Австрії, Франції, Німеччини і Греції. В середній освіті Фінляндії завжди приділяли належну увагу мовній освіті. У світлі європейських ініціатив 52 мови мігрантів стали виучуваними у фінських школах з метою підтримки функціональної багатомовності. Особливу увагу стали приділяти підготовці та перепідготовці вчителів, їхній мобільності, збільшенню кількості мов, які учитель може викладати з використанням іноземної мови як засобу навчання, причому не тільки в країнах Центральної і Східної Європи, але і в західноєвропейських країнах.

Європейське суспільство багатомовне, у ньому функціонують багато мов. Багатомовність (рос. *многоязычие)*, або мультилінгвізм (рос. *мультилингвизм*), в українській та російській мовах використовують як синоніми для означення явища, яке проявляється на індивідуальному і суспільному рівнях. На індивідуальному рівні це означає здатність особистості до спілкування кількома мовами (англ. *plurilingualism*), а саме – рідною, кількома іноземними, офіційною, або державною мовою країни проживання, яка може відрізнятися від рідної мови, а також мовами, що функціонують на території країни. На суспільному рівні багатомовність, або мультилінгвізм (англ. *multilingualism*) – це співіснування різних мовних співтовариств на одному географічному просторі в умовах багатомовного міста, чи багатомовної країни [2, с. 8; 10]. Облік потреб на двох рівнях – індивідуальному і суспільному, – визначають зміст і мету європейської політики багатомовності, історія розвитку якої відбувається в контексті європейської інтеграції уже впродовж п′ятдесяти років.

Реалізувати на практиці принцип багатомовності в країнах Європи покликана ***багатомовна освіта (plurilingual education)***, яку фахівці Ради Європи визначають як складне поліфункціональне явище, спосіб навчання, що ставить за мету розширення мовного репертуару кожної особистості за рахунок збільшення кількості мов, якими вона може послуговуватися у житті. Це перша, або рідна мова особи, офіційна чи державна мова країни проживання, яка класифікується як основна мова навчання в школі, іноземні мови, мови національних меншин і регіональні мови та мови (ім)мігрантів. Ці мови можуть збігатися, а можуть відрізнятися. Багатомовна освіта має на меті опанування європейцями не тільки сукупністю вживаних і загально виучуваних мов, а і тих, якими послуговуються рідше, і в такий спосіб підкреслює цінність мовного репертуару для кожної особистості. Багатомовна освіта дає змогу забезпечити постійне підвищення рівня мовної компетенції в кількох мовах, використовувати різні мови як засоби навчання, сприяє кращому усвідомленню соціальної і культурної цінності будь-якої з мов, усього європейського лінгвістичного розмаїття та культурного спадку [2, с. 17–36.]

Багатомовна освіта – галузь, що активно розвивається, в її основі теорія, що багатомовність особи виникає в процесі розширення мовного досвіду людини,

починаючи від рідної мови, яка використовується здебільшого в сім'ї, до опанування мов інших народів, виучуваних в школі чи безпосередньо в мовному оточенні. Людина не фіксує ці мови «відособлено» одну від одної, а формує комунікативну компетенцію на основі знань та усього мовного досвіду, в якому мови взаємопов'язані і взаємодіють. Відповідно ситуації партнери можуть вільно переходити від однієї мови до іншої, демонструючи здатність особистості виражати думки та розуміти їх. Людина може використовувати знання кількох мов для того, щоб зрозуміти текст (письмовий чи усний) виражений мовою, раніше незнаною, впізнаючи слова, які мають подібне звучання чи написання в кількох мовах, в «новій формі». З такої точки зору мета мовного навчання змінюється. Досконале (на рівні носія мови) опанування однією, двома чи трьома нерідними мовами, взятими окремо, тепер не є метою навчання. Сьогодні, на думку європейських фахівців, ця мета полягає у розвитку такого лінгвістичного репертуару, де знайдеться місце усім лінгвістичним вмінням. Так, останні зміни в мовній програмі Ради Європи спрямовані на розроблення засобів сприяння розвитку багатомовності особистості. Зокрема, Європейський мовний портфель є документом, де має бути зафіксований і формально визнаний різноманітний досвід особи у вивченні мов і міжкультурного спілкування [5].

Головним принципом мовної політики фахівці Ради Європи вважають рівноцінність усіх мов, і навіть таких, які не визнано мовами, а лише діалектами чи говірками. Саме для цього до використання взято термін «мовне розмаїття». Визнано, що усі мови, незалежно від наявності факту їх стандартизації у вигляді публікації словників чи граматичних довідників, здатні передавати і тлумачити наукові поняття завдяки запозиченням із інших мов і створенню власних неологізмів. Цей принцип має особливе значення для політичного визнання і недоторканості існування мов представників національних меншин та (ім)мігрантів та недопустимості їх приниження. Національна мова має надто велике значення для гомогенізації національної спільноти.

Статус англійської мови, як основного засобу міжнародного спілкуванням, має свої як позитивні, так і негативні сторони. Явище глобалізації англійської мови сьогодні спричинене передусім економічною та політичною могутністю Сполучених Штатів. Після Другої Світової війни англійська мова, у першу чергу її американський варіант, стала сполучним елементом для представників різних країн, що прагнули свободи та визнання. З усіх мов на планеті сьогодні англійська найбільш гучка, вона найшвидше за інші реагує на мінливу реальність і першою відображає зміни. В Концепції Ради Європи відзначено соціальну потребу навчання англійської мови в сучасній Європі як такої, що відіграє провідну роль засобу міжнародного спілкування, але в документі чітко «звучить» заклик не допускати витіснення інших мов із шкільної програми.

Невідкладність розв'язання мовних проблем пов'язана з політичними обставинами життя європейського суспільства, оскільки нерідко мовні питання відображають напруженість стосунків між мовними спільнотами. Сприяння багатомовності громадян є одним із способів урівноваження сил і нейтралізації

негативу. А багатомовна освіта є відповіддю на потребу багатомовного європейського суспільства розвитку почуття «включеності» кожної особи у життя суспільства і спільного демократичного громадянства усіх європейців, створення сприятливих умов для мобільності в Європі, для роботи і відпочинку кожного із громадян.

Різні території Європи потребують власного підходу до розв'язання мовних проблем, адже у будь-якому селі, місті чи країні знайдуться люди, які спілкуються у приватному чи публічному житті більше, ніж однією мовою, тому, на думку фахівців із Ради Європи, регіональна мовна політика повинна сприяти збереженню мовного розмаїття у будь-якій спільноті загалом і особистої багатомовності кожного громадянина у найбільш прийнятний спосіб на тій території, де він/вона проживає. Головні положення освітньої мовної політики, її нерозривність із багатьма обставинами суспільного життя, та необхідність розвитку багатомовної освіти як пріоритетного напряму в умовах європейського сьогодення, викладено у документі «Від лінгвістичного розмаїття до багатомовної освіти: Рекомендації з розвитку освітньої мовної політики в Європі» [2], суть яких вважаємо за необхідне передати у такий спосіб:

- *Економічні й екологічні проблеми*. Освітня мовна політика спрямована на формування багатомовності європейців задля створення можливостей професійного зростання, працевлаштування, мобільності громадян на теренах Європи. Адже без спілкування і взаєморозуміння неможливий вільний рух товарів і послуг, обмінів інформацією і об'єднання зусиль по збереженню довкілля. Використання лише англійської мови як засобу міжнародного спілкування не є прийнятним, бо принижує цінність інших мов [2, с. 13].
- *Юридичні і культурні проблеми*. Оскільки мовні права входять до переліку прав особистості, то освітня політика має сприяти збереженню і розвитку усього розмаїття мов, що є у використанні, адже вирішення соціальних конфліктів нерідко залежить від розв'язання мовних проблем. Європейська інтеграція і багатомовність громадян впливають на еволюцію поняття «європейська ідентичність», яку сьогодні фахівці визначають так: оскільки Європа є багатомовною територією, поняття «європеєць» означає здатність взаємодіяти і спілкуватися з іншими європейцями, використовуючи при цьому усі можливості власного лінгвістичного репертуару [2, с. 9].
- *Розвиток демократії та плюралізму*. Форми багатомовності європейців, їхній лінгвістичний репертуар значно відрізняються в різних частинах континенту. На сьогодні не існує ідеальної моделі багатомовності, яку б можна було рекомендувати усім без винятку європейцям, і до того ж мовний репертуар кожного може змінюватися упродовж життя [2, с. 9]. Процеси навчання мов і формування демократичного громадянства мають багато спільного, зокрема спрямовані на розвиток міжкультурної взаємодії та індивідуальної відповідальності європейців. Нині для громадян необхідно бути готовим до участі у соціальних процесах, а також бути обізнаним із політичним життям не тільки в країні проживання, а й на усьому європейському континенті. Тому здатність послуговуватися кількома мовами є вимогою сучасності, повністю відповідає європейським демократичним принципам громадянства і є частиною європейської

освітньої мовної політики [2, с. 18].

Реалізувати цю стратегію можливо завдяки широкому запровадженню багатомовної освіти, яка не тільки є тісно пов'язаною із соціально-політичною, економічною, правовою, етичною та іншими галузями життя європейського суспільства. Йдеться про цілий комплекс *культурно зумовлених, структурованих у часі і просторі педагогічних явищ, спрямованих на підготовку молоді до життя в багатомовному і багатокультурному суспільстві*, а саме:

- розвиток функціональної грамотності, освіченості та культури учнів;
- вдосконалення інтелектуальних і творчих здібностей, розвиток менталітету учнів, посилення їхньої вмотивованості до навчання і освіти загалом;
- розвиток особистісних якостей школярів, а саме: відкритості, толерантності, жаги до пізнання;
- сприяння професійному росту і самоосвіті учнів;
- формування в учнів почуття поваги до інших націй і народів, толерантності та емпатії;
- створення умов для формування в учнів здатності до міжкультурного спілкування;
- гарантію у майбутньому соціальної захищеності особи, її професійну мобільність.

Висновки: Сучасний розвиток української держави, зростаюча потреба у спілкуванні з іншими народами вимагає істотних змін у підходах до навчання мов. Для громадян України нагальною є потреба досконалого опанування іноземними мовами як засобами спілкування із громадянами інших країн, взаєморозуміння із представниками інших культурних спільнот. Але уваги і турботи потребує збереження багатого мовного спадку, що ми отримали у вигляді державної української мови та мов національних меншин, які проживають на території України. А отже, уся система навчання мовних дисциплін у навчальних закладах нашої держави потребує суттєвого удосконалення, зокрема її орієнтації на індивідуалізацію навчання задля самореалізації учнів із урахуванням їх особистісних потреб. Пріоритетним напрямком розвитку мовної галузі в Європі є *багатомовна освіта*. Цей термін означає *сукупність культурно зумовлених, структурованих у часі і просторі педагогічних явищ, які спрямовані на підготовку молоді до життя в багатомовному і багатокультурному суспільстві. Основними складовими багатомовної освіти* європейської молоді шкільного віку вважаємо процес опанування державної (офіційної) мови в різних країнах Європи, навчання рідної та кількох іноземних мов, мов національних меншин, регіональних мов чи мов мігрантів у європейських закладах загальної середньої освіти, а також використання опанованої мови як засобу вичення інших загальноосвітніх предметів.

Багатомовність особи – це, на нашу думку, не тільки високий рівень володіння кількома мовами, а, в першу чергу, відкритість і зацікавленість, позитивне ставлення до проявів чужої культури і готовність опановувати мови, їх варіації усіх видів та послуговуватися ними у своєму житті. Багатомовна освіта –

дієвий засіб формування у школярів здатності послуговуватися кількома мовами, бути мобільними для роботи і відпочинку, зацікавити і вмотивувати до опанування нових мов протягом усього життя.

Список використаних джерел:

1. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. – Council of Europe, 2001. – 274 p.*
2. *Beacco, J., Byram, M. From Linguistic Diversity to Plurilingual Education. Guide for the development of Language Education Policies in Europe Executive Version / J. Beacco, M. Byram, Council of Europe, 2007. – 51 p.*
3. *Coste, D., Moore, D., Zarate, G. Plurilingual and Pluricultural Competence. Studies towards a Common European Framework of reference for language learning and teaching / D. Coste, D. Moore, G. Zarate, Council of Europe, Language Policy Division, 2009. – 51 p.*
4. *Fleming, M. Languages of Schooling and the Right to Plurilingual and Intercultural education. Intergovernmental Conference / M. Fleming. – Strasbourg: Council of Europe, Language Policy Division, 2009. – 63 p.*
5. *Plurilingualism promotion Plan. A language policy for Andalusian society. – Council of Europe, Language Policy Division, Regional Ministry of education. – 2007. – 73 p. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/portfolio/default.asp?l=e&m=/main_pages*
6. *Commission Working Document Report on the implementation of the Action Plan «Promoting language learning and linguistic diversity» Commission of the European communities, Brussels 15.11.2007. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec/europa/eu./education/policies/lang/doc/com 554_en.pdf (19.06.2009)*
7. *Content and language integrated learning (CLIL) at school in Europe. – Eurydice, 2006. – 80 p.*
8. *Ломакина И. С. Изучение иностранных языков в ЕС в контексте политики мультилингвизма / И. С. Ломакина // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 3. – С. 101–108.*
9. *Никитенко, З. Н. Школьное образование в Европе / З. Н. Никитенко // Иностранные языки в школе. – 2010. – № 2. – С. 2–10.*
10. *Першукова, О. О. Соціально-культурні особливості мовної ситуації в Європі / О. О. Першукова // Шлях освіти. – 2010. – № 2. – С. 19–25.*
11. *Смирнова, О. А. Европейский мультилингвизм / О. А. Смирнова // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 3. – С. 94–100.*
12. *Смирнова, О. А. Роль Франции и французького язика в современном линво культурном процессе Обьединенной Европы / О. А. Смирнова // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 2. – С. 102–109.*